

Szerepjátékok – Módszertani szempontok

A szerepjáték az affektív és a kognitív tanulási terület értékelését segítő módszer. A szerepjátékok közben egy szituáció elképzelése és a szituációban részt vevő szerepek eljátszása történik. A szituációnak olyan életszerű történetet kell feldolgoznia, amelyen keresztül bizonyos pozitív magatartásminták, kommunikációs helyzetek, vitakérdések megjeleníthetők. A módszer alkalmazásakor fontos, hogy a tanulók bátran helyezkedjenek bele az adott szerepbe, és a szerepüknek megfelelően játszanak, vitatkozzanak. A szerepjátékok tartalmilag jelentős mértékben eltérhetnek a tanított korosztálytól függően. Amíg alsó tagozatban egyszerűbb, a testnevelésórákon, vagy sportedzésen előforduló tipikus jelenségek kerülhetnek a középpontba, addig a felső tagozattól kezdve egyre összetettebb, akár morális dilemmák is feldolgozhatók.

A következő példák jól szemléltetik a szerepjátékokban rejlő lehetőségeket a testnevelés szempontjából.

Példák az alsó tagozatban:

1. Képzeljétek el, hogy a játszótéren vagytok, és az egyik barátotokat nem akarják a jelenlévők bevenni a játékba. Mit tennétek, hogy segítsétek őt? Hogyan próbálnátok meggyőzni a többieket, hogy együtt játsszatok tovább?
2. Kinek van kisebb testvére vagy unokatestvére? Biztosan mindenkivel előfordult már, hogy összeveszett egy játékon, mert nehezen viselte el a vereséget. Képzeljétek el, hogy „rosszcsont Peti” a testvérével játszik, és minden játékban legyőzi őt! Ezért a testvére már nem is játszik vele, amikor versenyezni akar valamiben. Ti mit tennétek rosszcsont Peti helyében, hogy ismét szívesen játsszon vele a testvére?

Példák felső tagozatban:

3. Két tanuló magatartásproblémája miatt a testnevelésórák rendszeresen feszült hangulatban telnek. Egyik alkalommal az egyik tanuló gyakorlás közben egy kosárlabdát vág hozzá a társához, mert az nem tudta harmadszor sem pontosan passzolni neki a labdát. Ki mit tenne az adott helyzetben, ha ő lenne az adott osztály tanára? Vajon mi okozhatja, hogy a két tanuló egyfolytában rosszalkodik? Hogyan tudnátok a társaikként és a tanárukként segíteni rajtuk?
4. Képzeljétek el, hogy egy testsúlyproblémákkal küzdő, erősen túlsúlyos tanuló érkezik az osztályba, aki nem akar részt venni az órákon. Hogyan segítenétek őt abban, hogy szívesen kapcsolódjon be az órákba, és a szabadidejében is többet mozogjon?
5. Egy mérkőzésen a két csapat két legjobb játékosa önző módon viselkedik, és a győzelem érdekében mindent egyedül akarnak megoldani. Mit mondanátok nekik időkérés közben? Hogyan lehetne megvilágítani számukra, hogy miért nem jó, ahogyan játszanak?

Példák középiskolában:

6. Képzeljétek el, hogy már felnőtt szülők vagytok, és 8 éves gyermeketek van, aki rendszeresen jár sportedzésre. A csapat edzője azonban nagyon goromba a gyerekekkel, rendszeresen szidja és bünteti őket, ezért már többen, többek között a gyermeketek egyik barátja is otthagya az edzést. Mit mondanátok az edzőnek szülőként ebben a helyzetben? Mit mondanátok a saját gyermeketeknek?
7. Az egyik osztálytársatokról – aki közeli barátotok is egyben – kiderül számotokra, hogy amióta konditerembe jár, rendszeresen szed valamiféle olyan szert, amit nem szabadna. Vélhetően valamilyen tiltott doppingszerről van szó. Nagyon aggódtok érte, mert tudjátok, hogy ez árt az

egészségének. Mit tennétek ebben a helyzetben? Mi történne, ha szólnátok az osztályfőnökének? Ha a szüleinek? Ha vele beszélgetnétek el, mit mondanátok neki?

A pedagógus szempontjából lényeges, hogy a szerepkiosztás legyen személyre szabott, illetve választható. Kiemelt módszertani szabály, hogy ne osszunk ki olyan szerepet egy tanulóra, amelybe gyakran belekényszerül a valóságban is, vagy éppen ő az egyetlen, akire igaz lehet a történet – főleg negatív aspektusból. Legjobb megoldás, ha egy fiktív osztályt, vagy – ahogy a példában láttuk – egy ismert mesekaraktert használunk a történetünkhöz. Ez biztosítani tudja, hogy a szerepek kizárólag az adott szituációra legyenek érvényesek, és azokat ne vigyük a tanórán kívülre. A szerepjátékban tegyük lehetővé mindenki részvételét. Ezt felső tagozattól kisebb csoportokban megvalósítva, párhuzamosan is megtehetjük. Ebben az esetben egy feladatlappal is segíthetjük a feldolgozást, amelyen az adott szituációra vonatkozó egyéni nézőpontok, vélemények, megoldási javaslatok leírása is megtörténhet. Alsó tagozatban inkább az osztály előtt történjen a szerepjáték, a pedagógus pedig közvetlenül irányítsa – akár kérdések segítségével is – a folyamatot.

A szerepjátékok kötelező módszertani eleme a megbeszélés. A megbeszélés során nagyon fontos a szabad véleménynyilvánítás lehetőségének megteremtése, az önálló gondolatok minősítés nélküli elfogadása. A kérdések segítségével mutassunk rá olyan különböző nézőpontokra, megoldási lehetőségekre, amely pozitív kimenetet biztosít. Készítsünk a módszerhez önmagunk számára kritikus kérdéseket, az adott probléma megoldását segítő megoldási stratégiákat, amelyet felhasználva felkészülten valósíthatjuk meg a módszert. Éljük egy szerepjáték közös modellezésével, akár vállaljuk be az egyik szerepet annak érdekében, hogy az újonnan bevezetett módszert megismerjék tanítványaink.

A szerepjátékok értékelésekor az egyik szempont a részvétel lehetőségének ellenőrzése. Törekedjünk rá, hogy mindenkinek engedjünk teret a véleménynyilvánításra – ennek nyomon követését segítheti egy ellenőrző lista.

Javasolt adatgyűjtési eljárások

- ellenőrző lista